

1938-01-01--1966-05-21

Hackefors

Invánarna i Hackefors anlätade efter järnvägens tillkomst stationen i Hjulbro för sina postärenden. På industriintressenternas och villaägarnas vägnar anhöll Tom O Nilsson den 29 maj 1929 i ett brev till poststyrelsen, att en postanstalt skulle öppnas i den då planerade stationsbyggnaden. Trafikchefen vid Östra Centralbanan anmälde till postmästaren i Linköping, att byggnaden skulle bli tillräcklig för posten men framhöll också att det syntes vara onödigt att tills vidare ha en poststation i Hackefors. På avstyrkan från såväl postmästaren i Linköping som från postdirektionen beslöt poststyrelsen den 10 oktober 1929, att ansökan inte skulle föranleda någon åtgärd.

Ett nytt försök gjordes i ett brev till postdirektionen i maj 1937, undertecknat av ett tiotal företagare och ca 20 privatpersoner. Här skall ett avsnitt citeras, därför att det visar hur man på privat väg hade löst postfrågan efter järnvägsstationens tillkomst:

"Vi ha alla enats om, att all vår post i Hjulbro lägges i en särskild väska som varje morgon sändes därifrån med tåg till Hackefors. För denna s k postväska få vi samtliga emellertid erlagga frakt till järnvägen med 25 öre per familj och månad och genom vänligt tillmötesgående från stationsföreståndaren här får var och en hos honom avhämta sin egen post. Vårre ställer sig saken om det gäller värdeförsändelser. Då få vi ena dagen avlämna försändelsen hos stationsföreståndaren, dock utan att erhålla något som helst kvitto. Värdeförsändelsen kommer dagen därpå från Hjulbro, eller med andra ord, om vi här få någon värdeförsändelse, kommer avi ankomstdagen och försändelsen således 2:a dagen efter ankomsten. Av tidningar kunna vi utgivningsdagen endast få en enda, nämligen Östgöta Correspondenten. Någon eftermiddagstidning eller Stockholms-tidning, som kommer till Linköping under dagens lopp, kunna vi ej få förrän påföljande dag."

Postmästaren i Linköping var förstående för korrespondenternas behov och tillstyrkte framställningen, något som också postdirektionen gjorde, sedan trafikinspektören vid S.J:s 2:a trafiksektion hade meddelat "att från distriktschefen sida intet är att erinra mot att poststation förenas med hållplatsen ifråga". Mot den bakgrunden kunde poststyrelsen efter samråd med bl a Ortnamnskommissionen i namnfrågan besluta den 17 november 1937, att en poststation med namnet Hackefors skulle öppnas med följande års ingång.

Platsvakten Nils Evert Lindqvist fick nu formellt ansvar för posten. Efter honom tog Einar Johansson över 1940 men avled efter kort tid. Erik Martin Olsson blev därefter den siste föreståndaren med ansvar för både post och järnväg (1940-1962). Samgåendet mellan post och järnväg i vad gäller den lokala rörelsen upphörde nämligen den 1 november 1962. Efter ett par månaders vakans tecknades ett avtal direkt mellan postverket och lantbrevbäraren Artur Alrik Bohmar, som var poststationsföreståndare från och med 1963 till poststationens indragning den 21 maj 1966 vid järnvägens tidtabellskifte.

Erik Lindgren

Posthistoria från Hanekinds härad i Östergötland

Posthistorisk skriftserie 277

Innehåll

	sid
Förord	1
Banketorp	21
Bjärka Säby	11
Bränninge	9
Hackefors	22
Hjulbro	17
Hofvetorp	20
Jäbbarp	3
Malmslätt	3
Skedaborg	6
Sturefors	18
Tannefors	19
Wist	4

Förord

I detta häfte följer jag min länge använda princip att avgränsa områdena geografiskt efter den gamla judiciella indelningen i härader. Jag valt att nu försöka berätta litet om postens utveckling på gräsrotsnivå i det lilla Hanekinds härad. Det ligger söder om Linköpings stad och gränsar till Bankekinds härad i öster och söder samt till Valkebo härad i väster.

Det var under 1870-talets mitt som man på andra håll bl a kan notera tillkomsten av åtskilliga poststationer på grund av att postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen. Därefter följde så småningom en tillväxt ekonomiskt, sedan finanserna hade stärkts efter en påtaglig försvagning under 1870-talet. Inom det område som berörs av denna skrift öppnades bara en enda poststation på grund av kronobrevbäringsreformen, medan den senare tillväxten kan sägas ha varit tämligen markant, beroende särskilt på den framväxande järnvägen.

Tyvårr har jag måst avhända mig det grundmaterial som jag haft förmånen att disponera efter min pensionering. På grund av platsbrist vid postregionen i Växjö förvaras det sedan oktober 1995 vid postens centralarkiv i Stockholm. Jag har numera endast möjlighet att i viss mån bearbeta mina grundläggande anteckningar och påbörjade skrifter. De avser Skåne och Östergötland. Jag har nu kommit en god väg in i det sistnämnda landskapet och hoppas att under arbetets gång få kontakt med intresserade hembygdsvänner som kan hjälpa mig med kompletteringar.

Sedan jag började ägna mig åt posthistorisk forskning på 1970-talet har posten genomgått mycket stora förändringar. Jag tänker därvid inte bara på ändringar i den regionala indelningen som t ex omorganisationer med den interna beteckningen PVO och den följande CRU utan också på vissa ändringar som föregick monopolets formella upphörande 1992 och övergången till bolag 1994. Vid 1992 års ingång genomfördes sålunda en divisionalisering av Posten.

Därigenom ändrades förhållandena bland annat så att det på större orter finns olika chefer för de olika divisionerna. De mindre postkontoren har ingen formell chef utan en eller flera tjänstemän som lyder under chefen för brev- eller chefen för bank- och kassadivisionen på en större ort inom regionen. Med denna förändring har jag funnit det utsiktslöst att försöka få fram namn på dem som i realiteten varit platschefer på de olika postkontoren efter 1990-talets ingång. Även tidigare uppgifter har visat sig svåra att få fram, bland annat på grund av ändrad form för personalbokföring under 1970-talet.

För var och en av postorterna söker jag berätta något om utvecklingen, tillkomsten och avvecklingen och om något av skeendet under deras existensperiod. Jag söker i första hand berättelser på "gräsrotsnivå". Allt är hämtat från Postens centralarkiv eller ur Ernst Grapes bok POSTKONTOR OCH POSTMÄSTARE. Om vid något tillfälle annan källa utnyttjas, anger jag det i texten.

Naturligtvis är det inte fråga om att beskriva postens utveckling i sin helhet på de olika orterna. Det blir i stället exempel på händelser av varierande slag som i någon mån belyser problem som uppstår i relationerna mellan Posten och samhället eller mellan Posten och dess anställda. I den mån jag lyckats få fram namn på poststationernas föreståndare och uppgifter om vid vilka tidsperioder de arbetat, har jag lämnat sådana uppgifter konsekvent. För järnvägspoststationer nämner jag dem som formellt hade postansvaret även om själva sysslan överläts på annan i järnvägens tjänst.

Skrifterna i posthistorisk serie tillverkas med hjälp av en ordbehandlare, en kopiator och en ljuslåda för montering, allt av enklaste slag. På grund av att ämnet är så speciellt eller "smalt", som man brukar säga, blir efterfrågan mycket liten. Antalet distribuerade exemplar av varje skrift brukar variera mellan 5 och 15. Någon gång har det hänt att upplagan blivit större. Förlagan förvaras och kan användas för tillverkning av flera exemplar vid eventuellt kommande förfrågningar.

De olika orterna presenteras i den ordning de fått fasta postanstalter, tidsmässigt sett. Några poststationer har tillkommit samtidigt. De presenteras inbördes i bokstavsordning. Berättelsen bjuder också på exempel hur järnvägen senare mer eller mindre självklart påverkat poststationsbeståndet.

I mina skrifter har jag hittills försökt ange någorlunda exakt datum för organisationsförändringar och händelser som jag velat belysa. I många fall har sådan precision troligen inte någon betydelse, när det gäller längre tidsperioder. Det finns vissa uppgifter som i extrema fall kan ha betydelse för samlares värdering av frimärken med tydliga datumstämplar. Därför försöker jag vara exakt i fråga om start- och slutdatum för poststationer (postkontor).

Någon gång anger jag poststyrelsens diarienummer för ärenden ur vilka uppgifter kan hämtas om utvecklingen. För dem som önskar fördjupa sig underlättas därmed vidare forskning vid besök på Postens centralarkiv i Stockholm. I citat moderniserar jag stavningen men gör inga ingrepp i texten.

Under förberedelserna för avskaffande av kronobrevbäringen hette det bl a i 1873 års riksdagsbeslut att en poststation skulle öppnas i varje socken. Den tillagda brasklappen "om så behövdes" märktes ganska starkt i Östergötland. Sålunda godkände poststyrelsen inte upprättade förslagskontrakt om ett dussintal poststationer, när det definitiva beslutet om 1875 års nya organisation fattades den 10 december 1874.

Denna skrift berör som nämnts bara en poststation som kom till 1875 vid den stora rusningen efter kronobrevbäringsreformen. Den lyckades inte överleva indragningsvägen på slutet av 1870-talet och den "drabbade" socknen, Vist, fick vänta två decennier på "kompensation" men kunde därefter få ytterligare ett par poststationer tack vare järnvägens tillkomst.

Erik Lindgren

1874-05-15--
Namn Malmsslätt 1875-05-01--1973-03-31
Namn Linköping 13 1973-04-03--

Jäbbarp

I ett brev den 20 april 1874 till poststyrelsen från chefsexpeditionen vid Kungl. 1:sta Livgrenadjärregementet gjordes framställning om att få en poststation vid Jäbbarps järnvägsstation under den tid de årliga mötena pågick. Samma dag skrev också chefen för 2:dra Livgrenadjärregementet ett brev till poststyrelsen med samma syfte. Efter ett remissvar från postkontoret i Linköping beslöt poststyrelsen den 11 maj 1874 att en förenad post- och järnvägsstation skulle öppnas i Jäbbarp. Den 15 maj 1874 uppges vara den första dagen för poststationens verksamhet. Järnvägens stationsföreståndare Frans Johan Öfverström blev ansvarig för postgöromålen.

Före järnvägsstationens tillkomst hade åtminstone en del av soldaterna begett sig till fots från Linköping för att påbörja övningarna på Malmen. Förändringen noterades av tidningen Östgöta Correspondenten som skrev följande i en notis den 23 maj 1874: "*Blott för ett par år sedan drog krigsmanskapet med flygande fanor och klingande spel genom staden.... Nu inburas det i järnvägskupé för färd med tåg till Jäbbarp*".

Jäbbarp (även stavat Gäbbarp och i äldre tid Gibbarp) var namnet på en gammal gård i Kärna socken intill övningsfältet.

Postnamnet Jäbbarp blev kortlivat, för redan innan det följande årets verksamhet påbörjades anmälde styrelsen för Statens järnvägstrafik i ett brev till poststyrelsen den 8 april 1875, "att stationen Jäbbarp vid Östra stambanan hädanefter skall benämnas **Malmsslätt**." Det året var stationen öppen under tiden 30 april - 3 juli.

Under de följande åren hölls post- och järnvägsstationen öppen under mötesperioderna men från och med den 1 november 1884 hela året om. I det uppväxande samhället kring övningsfältet hade den vanliga befolkningen börjat anlita poststationen allt mera. Den hade inte längre karaktären av lägerplatspost.

Post och järnväg i Malmsslätt skildes åt 1913 och posten flyttades 1914 till fastigheten Adolfsberg och därifrån 1918 till fastigheten med adress Carl Cederströms gata 8. Den organiserades som en postexpedition den 1 oktober 1946 och flyttades följande år till den närbelägna fastigheten med adress Carl Cederströms gata 7. Den 1 april 1973 ändrades postexpeditionens namn till Linköping 13, numera med adress Kärna Centrum. När detta skrivs är postmästartjänsten vakant, men det är antagligt att det övergripande ansvaret kommer att vila på postmästaren vid en annan filialpostanstalt.

Bebyggelsen vid Jäbbarps station utgjorde ursprungligen bara själva stationshuset av trä i ett plan samt en bostadsbyggnad för stationsföreståndaren och en banvaktsstuga. Ett nytt stationshus togs i bruk 1903.

1875-01-01--1880-12-31

Wist

I ett brev från poststyrelsen den 10 december 1874 till landskansliet i Linköping redovisades för tillämpning från 1875 års ingång de beslut som poststyrelsen hade träffat efter samråd med länsstyrelsen om åtgärder i anslutning till att postverket skulle ta över ansvaret för kronobrevbäringen. Länsstyrelsen hade lämnat sina synpunkter i brev till poststyrelsen, daterade den 16 september, 24 oktober, 11, 14 och 28 november samt den 2 december 1874. Med breven hade följt förslagskontrakt med poststationsföreståndare och postförare "å de nya linjerna inom länet, med undantag av Göstrings och Vifolka häraders fögderi".

Den godkända delen av de kontraktförslag som nämns i föregående stycke, omfattade bl a inrättande av en poststation i Vist med organisten och skolläraren W Johan Axel Hanzon. Dennes årsersättning fastställdes till 150 kr. Han skulle dessutom svara för postföringen vintertid mellan Linköping och poststationen och sommartid mellan poststationen och postförande fartyg.

Låg omsättning gjorde att Hanzon tvingades acceptera poststyrelsens beslut den 14 november 1878 om sänkning av årsarvodet till 120 kr. Kommunstyrelsens ordförande Fr Rudebeck hade själv i ett brev till landshövdingen den 12 juni 1878 påpekat att rörelsen vid poststationen i Vist var mycket obetydlig. Vid ett sammanträde i Linköping den 1 november 1877 med representanter för poststyrelsen hade länsstyrelsen accepterat en förberedande planering för att införa lantbrevbäring. Som en följd därav skrev kronofogdarna till de olika socknarna och infortrade vissa uppgifter som behövdes för att fullfölja planeringen. Detta föranledde många och långa diskussioner vid de följande kommunalstämmorna.

Men i Vist uteblev nära nog sådana diskussioner. Kommunalstämman i kommunalrummet efter gudstjänstens slut på annandag pingst 1878 lockade inte till sig någon enda församlingsmedlem utöver poststationsföreståndare Hanzon själv. Ordföranden fick därför nöja sig med att uppge sin egen åsikt när han rapporterade till länsstyrelsen. Han framhöll att Vists socken huvudsakligen utgjordes av tre herrgårdar som för sig och underlydande höll egna lösväskor på Linköpings postkontor och inte använde sig av poststationen i Vist. Kronolänsman Normeeli hade flyttat till Skog och den kyrkopost som tidigare hade följt med hans tjänstepostväska, lämnades varje söndag före gudstjänsten till kyrkan.

Med lösväska avsågs en sådan väska som man enligt en bestämmelse redan 1824 kunde träffa avtal med postförvaltaren om att få sig tillsänd. Den som höll lösväskan skulle betala från 6 till 18 kr om året "allt efter brevväxlingens större eller mindre betydenhet samt med avseende på väskans mottagande och avsändande en eller flera gånger i veckan". Dessutom utgick en mindre befodringsavgift, som enligt en bestämmelse 1862 inte skulle betalas om posten åtföljdes av en postiljon.

Vissa andra särbestämmelser utfärdades från tid till annan om lösväskor. Lösväska är termen för själva företeelsen. Det konkreta ordet för lösväska kan sägas vara postväska, om vars utformning det fanns särskilda bestämmelser. Jag har dock inte funnit någon bestämmelse om att en postväska nödvändigtvis måste anskaffas för att användas som lösväska. Den kunde möjligen ha annan utformning än postväskan och kanske anskaffas på den blivande lösväskägarens initiativ utan rekvisition från posten. Att det antagandet är riktigt får näring vid läsning av en text som finns i poststyrelsens cirkulär den 26 april 1869:

"Lösväska skall anskaffas och underhållas av ägaren, vara hel och med gott lås försedd samt åsatt tydlig och tjänlig titelskylt. Underlåtes detta, må, om rättelse vid erinran därom icke följer, väskans användande inställas".

Bönderna i Vists socken besökte vanligtvis Linköping varje torgdag och skötte då sina postärenden i staden. Som de enda tänkbara postkunderna i Vist återstod då prästerskapets medlemmar. Kyrkoherden hade bud till staden minst en gång i veckan och fick liksom före poststationens tillkomst sin post med Sturefors' post- eller mjölkbud, som flera dagar i veckan passerade prästgården.

Kommunalstämmans ordförande kunde således inte komma med några argument för att bibehålla poststationen. Avslutningsvis framhöll han i sitt brev till länsstyrelsen att det för hans egen del visserligen kunde vara bekvämt att ha en poststation nära till hands, "men sanningsenligt måste jag dock erkänna, att så väl poststationen i Vist som lantbrevbäring, det är överflödigt".

Vid detta tillfälle hade man inte kommit så långt med omorganisationsplanerna på regional nivå och brevet tycks inte ha haft någon inverkan på länsstyrelsen. Först två år senare, den 26 augusti 1880, inträffade det som initierade poststationens indragning. Poststationsföreståndare Hanzon undertecknade då ett brev till poststyrelsen, i vilket han avsåg sig befattningen som poststationsföreståndare och även uppdraget som postförare mellan Linköping och Vist resp posthämtningen sommartid vid ångbåtens tilläggsplats i Vist.

När postmästare Karl Vestman i Linköping sände Hanzons uppsägning vidare till poststyrelsen, framhöll han att man vid eventuellt bibehållande av poststationen inte kunde "påräkna några nämnvärda intrader, som icke i allt fall skulle tillfalla Kungl. Postverket från en ort som denna, vilken genom regelbundna enskilda budskickningar flera gånger i veckan står i förbindelse med närmaste stad". Han uppskattade antalet brev till högst 50 per år. Sedan poststyrelsen kontaktat länsstyrelsen den 16 september 1880, meddelades därifrån den 23 oktober 1880 "att poststationen i Vist och därmed förenade postföring mellan Vist och Linköping utan olägenhet kan indragas".

Med utgången av 1880 drogs följdriktigt poststationen in. Socknen skulle så småningom få en ny poststation, nämligen vid Bjärka-Säby gods på det nya seklets första dag och senare ytterligare tre. Mera därom under rubriken Bjärka-Säby (sid 11 o f).

1894-07-01--1958-05-31
(sedan POB)

Skedaborg

Kantor J P J Lamberth i Skeda Klockaregård skrev den 24 februari 1894 till poststyrelsen och bad om upplysning "angående de villkor Kungl. Generalpoststyrelsen uppställer för inrättandet av poststation inom Skeda församling av Östergötlands län. Platsen är belägen en mil från staden Linköping, närmaste postanstalt å postlinjen Linköping-Kisa. Församlingens post överträffar både vad brev, värdeförsändelser och tidningar angår många postanstalters. Passande lokal finnes i Klockaregården, där undertecknad både är villig och anser mig vara kompetent till postanstaltens föreståndare".

Från poststyrelsen svarades att tillvägagångssättet vore att vända sig med en skriftlig framställning, åtföljd av anbud m m till postinspektionen i östra distriktet. Lamberth lät ta upp frågan vid den följande ordinarie kommunalstämman med Skeda församling den 13 mars 1894. Protokollet från denna stämma återger i sin tredje paragraf stämmans beslut att begära en poststation, förlagd i närheten av Skeda kyrka, "i vilket fall Skeda församling vore villig att bidraga med 100 kr årligen till föreståndarens avlöning".

I protokollets fjärde paragraf uppgavs, "att organisten Lamberth förklarar sig villig att åtaga sig uppdraget emot en årlig lön av 150 kr, samt att kostnadsfritt upplåta lokal för poststationen i det söder om Skeda kyrka invid landsvägen från Linköping till Kisa belägna Organistbostället". Nedan återgivna förbindelse bifogades den framställning som gjordes efter kommunalstämmans beslut.

Härmed förbinder sig undertecknad att under fem (5) år upplåta lokal samt fjärdel och sköta en tillämnad poststation med portparbankskontor i Skeda emot en årlig ersättning af Femtio (50) kronor af Kungl. Postverket, förbindelse mig desslikes att låta mig till skogmann efterrättelse av hvad Kungl. Generalpoststyrelsen och vederbörande myndigheter kunna skäligt förse mig med.

Skeda Klockaregård den 14 April 1894.

J. P. J. Lamberth.

Postinspektionen sände framställningen vidare till poststyrelsen den 16 maj 1894 med nedan återgivna tillskrift. Därmed var det bäddat för bifall och poststyrelsen beslöt redan den 22 maj 1894, att poststationen skulle öppnas med juli månads ingång och få namnet Skedaborg. Därmed inträdde en efterlängtd förbättring av postförhållandena i en av de ganska många socknar som blivit "missgynnade" i samband med kronobrevbäringsreformen 1875 i Östergötland. Den för Skeda-borna välkända "Post-Lotta" behövde inte längre hämta postväskorna i stadens postkontor och lämna dem i de större gårdarna på vägen söderut till prästgården med sockenväskan.

Enär icke särskild kostnad för posttransporternas utgörande mellan Linköping och den ifrågasatta stationen kommer att uppstå, emedan Skeda kyrka passeras af härpostens ålänne Linköping-Kisa och enär det upprättade förelagskontraktet rörande den ifrågasatta stationen sköttes uppdrag ett arvode som icke kan anse skäligt.

Har jag ansett mig till föreståndare ansökan böla värdeamt förorda bifall samt hermed ån, att, i händelse Kungl. Postverket beslutar stationens öppnande, den samma måtte benämnas Skedaborg. Postinspektionen i Östra Postdistriktet den 16 maj 1894.

J. Lamberth

Den i samband med poststationens tillkomst utnämnde föreståndaren Jöns Peter Jönsson Lamberth blev kanske en lika stor legend i bygden som Post-Lotta. Han var kvar på sin post till 1930, då kassörskan Hanna Olivia Petrea Lamberth tog över under en period på nio år.

År 1939 var det köpman Algot Petter Andreas Lamberths tur att börja svinga poststämpeln och han förblev vid sin läst till poststationens indragning den 31 maj 1958. Han fick 1950-1951 uppleva att den ursprungliga klockaregården revs och ersattes med en ny.

Algot Lamberth fullföljde familjetraditionen och Skedaborgs poststation fanns i familjen under hela tiden.

När den s k Östra Centralbanan planerades med "arbetsnamnet" Linköping-Vimmerby järnväg efter koncession i november 1897, hoppades Skedaborna på att järnvägen skulle sträckas den vägen. Men det blev andra som vann dragkampen och samhällena Hackefors, Hjulsbro och Sturefors kom till som en följd av att järnvägen stakades den vägen och öppnades för allmän trafik den 11 maj 1902.

Det blev således landsvägspostföring till Skedaborg under hela dess existensperiod. Nedan återges den tidtabell som tillämpades från början. I ett skede prövade man postsändning med motorcykel (diarienummer 1 b 1920:298).

				(Denna spalt läses nedifrån och uppåt.)		
D a g a r.	An- komst, kl.	Af- gång, kl.	Nymil.	D a g a r.	An- komst, kl.	Af- gång, kl.
96.						
Linköping—Kisa—Tranås.						
(Från den 2 juli 1894.)						
T. Th. L.	—	4,30		T. Th. L.	12,30	—
T. Th. L.	5,45	6,0	1,1	M. O. F.	11,0	11,15
T. Th. L.	7,0	7,0	0,0	M. O. F.	10,0	10,0
T. Th. L.	8,0	8,15	1,0	M. O. F.	8,45	9,0
T. Th. L.	9,15	9,30	1,0	M. O. F.	7,30	7,45
T. Th. L.	11,45	12,45	2,0	M. O. F.	4,15	5,15
T. Th. L.	2,30	2,45	1,4	M. O. F.	2,15	2,30
T. Th. L.	4,45	5,0	1,5	M. O. F.	12,0	12,15
T. Th. L.	6,0	6,15	0,0	M. O. F.	10,45	11,0
T. Th. L.	7,0	7,15	0,7	M. O. F.	9,15	10,0
T. Th. L.	8,0	8,15	0,7	M. O. F.	8,45	9,0
T. Th. L.	9,0	9,15	0,0	M. O. F.	7,45	8,0
T. Th. L.	10,45	—	1,2	M. O. F.	—	6,15
			13,0			

Namnet Skedaborg gällde hela tiden för poststationen. Vid den stora ortnamnsrevisionen 1938, då man strävade efter att namnen på post- och telefonstationer skulle samordnas på alla orter föreslogs att poststationens namn skulle bli Skeda, d v s detsamma som telefonstationens. Postmästaren i Linköping anförde under remissbehandlingen att namnändring till Skeda var utesluten på grund av namnlighet med Skede, en poststation i Jönköping län. Till detta tog man hänsyn, men ett hundratal andra poststationers namn ändrades den 15 maj 1939 som en följd av ortnamnsrevisionen. Om detta har jag berättat i posthistorisk skriftserie nr 19.

1897-12-01--1959-08-31

Bränninge

Den första delen av Mellersta Östergötlands järnväg gick från Linköping till Fågelsta. Den invigdes 1897. Företaget övertog år 1919 den äldre järnväg som fanns mellan Fågelsta och Ödeshög via Vadstena. Efter övriga förändringar och sammanslagningar med andra företag ingick bolaget 1930 i Trafikförvaltningen Östergötlands Smalspåriga Järnvägar, TÖJ.

Vid starten 1897 var det Mellersta Östergötlands Järnväg (MÖJ) som arbetade för att få järnvägen till stånd enligt den koncession som hade erhållits redan i november 1890 för huvuddelen av sträckan mellan Linköping och Fågelsta. Inte förrän i december 1896 fick bolaget koncession på den lilla delsträckan på tre kilometer som förde banan fram till Linköping. Ungefär ett år senare eller den 1 december 1897 kunde järnvägen på den 39 km långa sträckan från Linköping till Fågelsta tas i bruk för allmän trafik.

Då fanns också ett avtal med posten om att järnvägspersonalen skulle ansvara för postservice i de stationer, där poststationer inrättades, ett avtal som ungefärligen överensstämde med det generella avtal som hade träffats mellan postverket och styrelsen för Statens järnvägsbyggnader för tillämpning redan från den 16 februari 1863. Detta avtal presenterades i poststyrelsens cirkulär till postförvaltarna på sätt som framgår av följande utdrag:

"Med undantag endast för Södertelje övre station ävensom alla de orter, å vilka finnes postkontor eller postexpedition, bliva vid samtliga Statens järnvägsstationer även inrättade poststationer, vilka i allmänhet och där ej särskilt annorlunda förordnas, förestås av stationsinspektör, stationsmästare eller annan järnvägstjänsteman på stället".

Överenskommelsen hade föregåtts av omfattande skriftväxling och mer eller mindre på prov hade anordningen med förenande av post- och järnvägstjänst redan börjat. Två skånska järnvägsstationer hade öppnats den 15 november 1862 (Osby och Hästveda) och i Västergötland finns flera intressanta exempel. I Vårgårda finner man t ex den absoluta pionjären när det gäller förenade poststationer.

Efter hand tillämpades motsvarande överenskommelser mellan posten och de uppväxande privata järnvägarna. Den järnväg som sålunda växte upp såsom den första delen av Mellersta Östergötlands järnvägar berörde dock i mycket ringa del Hanekinds härad. Bara en av dess stationer återfinns inom det häradets gränser. Den från Linköping södergående järnvägen mot Vimmerby fick däremot flera stationer inom Hanekinds härad, något som framgår av avsnitt längre fram i detta häfte.

I samband med att järnvägen Linköping-Fågelstad-Vadstena-Ödeshög tog i bruk för allmän trafik den 1 december 1897, inrättades sålunda en förenad post- och järnvägsstation i Bränninge med Sven Johan Örnell som föreståndare. Han fick till en början 360 kr om året för sitt bestyr med posten. Carl Albin Johansson avlöste honom efter tio år och därefter ansvarade följande järnvägsmän för samhällets postservice: Johan Edvard Håkansson (1909-1930), Albin Robert Adell (1930-1948) och Ivar Folke Kollin (1949-1959). Poststationen drogs in fr o m september 1959.

Linköping—Fågelsta—Vadstena—Ödeshög.

(Från den 1 december 1897.)

Plk. Tåg 1.				Denna spalt läses nedifrån och uppåt.			
5,8							9,85
5,23							9,21
5,31							9,14
5,38							9,5
5,43							8,58
6,0							8,45
6,15							8,27
6,28							8,10
6,40							7,57
	Fk. Brl. Tåg 3.	Fk. Brl. Tåg 5.					
7,10	11,40	5,40	Fågelsta	10,40	4,28		7,35
7,40	12,5	6,10	Vadstena	10,15	4,5		7,5
	Brl. Tåg 3.			Tåg 8. Fk. Brl.	Tåg 4. Fk. Brl.		
7,52	12,35		Vadstena		3,55		6,50
8,6	12,50		Arneberga		3,45		6,38
8,28	1,14		Rogslösa		3,29		6,14
8,45	1,29		Borghamn		3,17		6,0
9,25	2,9		Alvastra		2,46		5,21
9,46	2,38		Hästholmen *)		2,40		5,13
10,4	2,56		Ödeshög		2,22		4,30
				Tåg 4. Brl.	Tåg 6. Plk.		

*) Ångbåt, hvarmed befordras karterad post, afgår dagligen från Hästholmen kl. 10,30 f. m. med ankomst till Hjo kl. 11,45 f. m. samt afgår från Hjo kl. 3,0 e. m. med ankomst till Hästholmen kl. 4,15 e. m.

Detta är en kopia av den posttidtabell som tillämpades på järnvägen när den öppnades. De med svart inramade uppgifterna avser tidpunkter mellan kl 18 och 06 enligt modern tideräkning. Innan man kom på idén att markera på detta sätt, använde man en särskild kolumn för att ange "fm" resp "em". Senare tillämpade man systemet att stryka under minuttalen för de uppgifter som avsåg "nattid".

1900-01-01--1902-05-10
 Namn Bjärka 1902-05-11--1913-09-13
 Namn Bjärka-Säby 1913-10-01--1968-05-11

Bjärka Säby

I avsnittet om Vist har berättats hur den socknens första poststation drogs in efter relativt kort tid. Den ansågs inte ha anlåtats tillräckligt mycket. Sedan länsstyrelsen hade meddelat poststyrelsen den 23 oktober 1880 "att poststationen i Vist och därmed förenade postföring mellan Vist och Linköping utan olägenhet kan indragas", blev sagan all för poststationen med utgången av 1880. Det var den fjärde indragningen inom Östergötland av de poststationer som hade öppnats 1875 i anslutning till att kronobrevbäringsreformen genomfördes. Sparsamhetskrav kan sägas ha framtingat rationiseringsåtgärder som inte alltid var tillräckligt genomtänkta. Det var inte nog att poststationsföreståndaren från 1879 års ingång hade accepterat ett sänkt årsarvode från 150 till 120 kronor vid det första förslaget om poststationens indragning.

Frågan om ortens postförhållanden diskuterades mycket och behandlades bland annat vid kommunalstämmor. Det var emellertid först sedan ett konkret förslag hade lämnats in som ärendet tycks ha tagit upp på allvar. Detta skedde under den ordinarie kommunalstämman den 29 december 1892, från vilken en avskrift av protokollets sjunde paragraf återges något förminskad på nästa sida. Enligt beslutet skulle kyrkoherde A Johansson, direktör I Insulander och nämndeman C J Jonsson tillsammans med stämmans ordförande V Larsson avlåta ansökan till poststyrelsen om en poststation vid Säby.

Gruppen kom till skott genom ett två sidor långt brev till poststyrelsen den 23 januari 1893. Det inleddes med vissa väsentliga uppgifter om Vists socken och om dess geografiska läge samt om den postmängd som redan fanns till och från socknen genom de sex postväskor som expedierades till och från Linköpings postkontor. Utöver den posten var det fråga om många brev, för vilka godsens i området använde egen budskickning.

De tryckte särskilt på "att inrättandet av en poststation inom Vist socken skulle komma till godo även för delar av andra socknar, vilka i tråga om postgång äro ganska vanlottade, såsom t ex delar av Grebo och Vårdnäs" och framhöll dessutom "att Bjärka Säby egendom skulle i många avseenden vara en synnerligen lämplig punkt för en poststation, enär den är centralt belägen inom det område, som nu saknar ordnad postgång, i det avståndet därifrån till närmaste poststation är: till Linköping 2, till Åtvidaberg 2, till Brokind omkring 2 nymil".

I sin strävan att finna ytterligare starka motiv skrev de att vägen till Bjärka Säby "löper genom en stor del av Vist socken och förbi de ställen, där ovannämnda väskor lämpligen skulle kunna avlämnas" samt att "vid denna egendom råder en synnerligen livlig trafik, då där finnes lantbruksskola, kapell vari regelbundna gudstjänster hållas, samt stort mejeri med över 70 mjölk-leverantörer, däribland sådana från delar av Grebo och Vårdnäs socknar".

Utdrag af protokollat, hålet
vid ordinarie Kommunaltæmme i
Witt d. 29 December 1892.

§ 7.

Med aulobning af at til Kommunaltæmmen inkommet
forslag at indgive til Kongl. General-Poststyrelsen med anholden
om inrättande af en poststation inom församlen beslöts:

att, då, som nors sanna om, att en poststation inom församlen vore
i hög grad behöflig, samt att Kongl. General-Post-
Styrelsen ingår med begäran om inrättande af en sådan så
snart som möjligt, tillvarvid såsom den lämpligaste platsen för
dessa skulle föreslås Björka-Sälby egendomen;

att i denna anledning skulle församlingen påpekas, hvarigenom samt
genom detta beslut icke komme i förå med det för några år
tillbake fattade, hvarigenom inbudsningen af den då vid Witt
kyrka belägna poststationen förändras, men denna station genom
sitt läge i en händelse af församlen var olämplig; så dermed genom
stationen förläggande vid kyrka-Sälby en verkligt god och
lämplig postering för församlingen skulle kunna utvinnas; samt

att utaf Herr kyrkoherden A. Johansson, Herr Direktören af Riksbankens
Inrättningar i Björka-Sälby och Nämndemanne C. F. Jönsson
i Skog till at jemte Ordföranden nämner medlemmarna och
afpejnte, samt sedermera i Kommunaltæmmen några
underskrifts och afpejnte denna anledning.

Lenn Johansson
Witt. Karolinen.

Framställningen från de av kommunaltæmmen utsedda petitionärerna an-
tecknades som inkommen till poststyrelsen den 24 januari 1893 och
remitterades följande dag "till yttrande av Postinspektören i Östra distriktet".
Nu började en omständlig procedur, som skulle visa sig ta lång tid i anspråk.
Naturligtvis ställde gemene man sig frågan hur det egentligen gick och en av
följderna blev att kommunaltæmmen den 29 december 1893 lät skicka det
brev till poststyrelsen som framgår av protokollsutdraget nedan.

Utdrag af protokollat,
hålet vid ordinarie Kommunaltæmme i
Witt den 29 December 1893.

§ 8

Beslut samt att Ordföranden till Kongl. General-
Poststyrelsen insände följande förklarande:

"Då nu det är förflutit, sedan Kommunaltæmmen beslut
at till Kongl. General-Poststyrelsen ingår med anholden om upprettande
af en poststation, vid Björka-Sälby inom Witt församling, hvilken an-
hållan under januari månad 1893 afpejntes; men då sattet för en
denna anholden ännu erkänns, får Kommunaltæmmen i ömmyg-
anhet, at Kongl. General-Poststyrelsen, med beaktande af de
frånghita af skänghanda slag, som sakens om af post-
gang till detta trakten medför, ville snarest möjligt förtaga fråga
den behöflig och afgörande."

Justerat
N. P. Gustafsson, G. F. Jönsson.

Lenn Johansson
Witt. Karolinen
ordf.

Påminnelsen från kommunalstämman föranledde poststyrelsen att skriva till postinspektionen för att informera om poststyrelsens ställningstagande. Detta innebar att styrelsen var villig inrätta den önskade poststationen under förutsättning att postföringen dit inte skulle medföra någon kostnad för postverket. Om det inte kunde ordnas på detta för postverket fördelaktiga sätt, skulle ärendet lämnas utan vidare åtgärd. Postinspektionen förde detta svar vidare till kommunen, där det behandlades vid kommunalstämman den 6 mars 1894. I protokollets 6:e paragraf antecknades följande:

"På det av PostStyrelsen utfästa villkoret för en poststations inrättande här - att Vist kommun eller några enskilda personer skulle åtaga sig ombesörjandet av postföringen utan någon kostnad för postverket - kan Stämman för kommunens räkning icke ingå; ej heller hava några enskilda personer befunnits villiga till ett sådant åtagande".

Den mycket långa protokollsparagrafen blickade också bakåt och erinrade om att socknen fick en poststation 1875 utan att ha begärt en sådan. Kostnaden för att befordra posten då hade varit större än den skulle vara vid bifall till framställningen om en poststation i Bjärka Säby.

Postinspektionen sände protokollsutdraget med en missivskrivelse till poststyrelsen den 16 mars 1894. Där föredrogs det i plenum den 20 mars och försågs med anteckningen att poststyrelsen "med tillämpning av sitt beslut den 16 nästlidne januari ej fann ärendet f n påkalla vidare åtgärd". Det framgår inte av de handlingar jag haft tillfälle att studera, om och i så fall på vad sätt kommunen informerades om detta. Ärendet är emellertid i det skicket inte försett med någon anteckning om "ad acta". Det har däremot påtecknats "Bil.Dnr 11974/2053 / 99", något som kan tolkas som att det hållits vilande från mars 1894 till november 1899. Det är dock föga troligt att det kunnat vila hos någon handläggare under mer än fem år. Sannolikt har det i stället med registratorns hjälp tagits fram ur arkivet i november 1899, när poststyrelsen fick ett brev, skrivet av förvaltaren Ivar Insulander för godsägare Oscar Ekmans räkning.

I detta brev hänvisades till den pågående byggnationen av Östra Centralbanan, något som medfört stor ansamling av järnvägsarbetare. Brevet gick ut på en anhållan "att härstädes måtte under tiden, till dess den under byggnad varande järnvägen öppnas för trafik, inrättas en poststation med kärrpostförbindelse med Linköping två gånger i veckan, förslagsvis onsdagar och lördagar". Knappt två år innan Insulander skrev brevet hade koncession beviljats för järnvägen Linköping-Vimmerby men arbetena hade inte påbörjats förrän i mars 1899, men på flera olika sträckor samtidigt, d v s c:a åtta månader innan Insulander skrev brevet.

Inom poststyrelsen torde det då fortfarande ha funnits någon som kunde erinra sig regeringsbeslutet av den 3 mars 1884, ett beslut som bemyndigade poststyrelsen att inrätta flyttbara poststationer och att postföring skulle få anordnas mellan lämpligt belägna postanstalter och de nya poststationerna. Exempel på poststationer som inrättades mot bakgrunden av detta generella medgivande är Aplared i Borås' närhet och Oslättfors nära Gävle. I framställningen till regeringen hade poststyrelsen anfört avsikten, att poststationer av detta slag skulle flyttas från plats till plats efter hand som järnvägsanläggningen fortskred.

Poststyrelsen tycks emellertid inte ha anlagt sådana synpunkter på ärendet denna gång. Det remitterades till postinspektionen "med anmodan, att snarast ske kan till Kungl. Styrelsen avgiva yttrande"

Från postinspektionen gick ärendet rutinmässigt till nästa instans, d v s postkontoret i Linköping. Där hade Johan Ludvig Tilander etablerat sig under sommaren efter ett sju år långt vikariat som postmästare i Helsingborg. I Linköping hade ärendet fem år tidigare handlagts av bl a postmästaren Karl Johan Westman.

Postmästare Tilanders svar till postinspektionen baserades på kontakterna med Ivar Insulander som föreslog att Bjärka Säby gårdskontor skulle vara poststationslokal. Tilander hyste farhågor för svårigheter att bevara brevhemligheten vid en sådan anordning. Därmed följde bl a risken att äventyra postsparbanksärendenas säkerhet.

Bjärka-Säby, Linköping den 21 november 1897.

Postmästaren Herr J. L. Tilander

Med anledning af L. Insulanders den 18 dennes här för uppgifva och såsom i anseende till Kungl. Poststyrelsen är anfördt, närvarande säbyskontor är afsett till telestationsbruk för sin räkning protokollmen och således icke kan öppnades utredningen för postens räkning. Ifrågasättande men är föresatt med säkerhetsåtgärder och kan vid behov förändras. Att Bjärka-Säby L. Insulander är villig att emottå ärsvar af Poststyrelsen åtaga sig utdraget att vara poststationens föreståndare framgår af hans beviljade förklaring.

Högaktningfullt
Ivar Insulander

Postmästare Johan Ludvig Tilander baserade sitt remissvar till postinspektionen bl a på detta brev den 21 november 1897 från Ivar Insulander och ansåg "sig icke kunna föreslå tillstyrkan av bifall till den gjorda framställningen".

För postinspektör Ernst Wennström var Tilander tämligen obekant. Det är svårt att finna orsaken till att Wennström helt blundade för Tilanders farhågor i det svar som avgavs till poststyrelsen den 14 december 1899. Tilanders brev bilades utan kommentar till de av honom anförda problemen. På postinspektionens hemställan beslöt poststyrelsen den 14 december 1899 att en poststation med namnet Bjerka-Säby skulle öppnas med ingången av år 1900 och att postföring skulle anordnas dit med två turer i veckan från Linköping. Till föreståndare antogs bokhållaren Ivan Enander. Denne omkom genom drunkning den 13 juni 1901 och efterträddes av agronomen Victor Ekerot. Under knappt ett år var den sistnämnde kvar som föreståndare. Med järnvägens färdigställande flyttades poststationen nämligen till järnvägsstationen den 11 maj 1902 och fick då namnet Bjerka.

Det blev således järnvägens personal som fick ansvara för poststationen, till en början stationsinspektör Carl Viktor Derminger och därefter Sven Johan Svahnström. Poststationens namn ändrades från den 1 oktober 1913 från Bjerka till **Bjärka-Säby** (poststyrelsens diarienummer 1 b 337/13). Svahnström avlöstes 1914 av Nils Emanuel Nathorst af Ekenstam, som var kvar till 1917.

Därefter ansvarade följande järnvägsmän för postservice i Bjärka-Säby: Ernst Hugo Fredrik Ström (1917-1932), Sven Adolf Carlberg (1932-1938), Ernst Henrik Carl Lindqvist (1938-1939), Olof Edvard Robert Beisten (1939-1940), Axel Arvid Alm (1940-1942), Nils Ivar Fredriksson (1942-1955), Anton Georg Sandell (1955-1959) och Nils Harry Andersson (1959-1968). Poststationen drogs in den 11 maj 1968, den dag som betecknar postverkets övergång till en ny transport- och sorteringsorganisation. I tidningen Östgöta-Correspondenten omnämndes ändringen på detta sätt, en notis som uppenbarligen baserades på den då verksamma postala presstjänstens release:

Poststationen i Bjärka-Säby dras in i maj

Postdirektionen i Linköping har bestämt, att postanordningarna i området Sturefors—Bjärka-Säby—Bestorp skall omorganiseras från 12 maj i överensstämmelse med förslag till Värdnäs kommun. Direktionens beslut innebär, att postutdelningen inom området kommer att utföras genom lantbrevbäring på två från Sturefors utgående lantbrevbäringslinjer: Linjen Sturefors—Bestorp med i huvudsak följande sträckning: Sturefors—Säbybro—Slottet—Smedjan—Bestorp—Kläppviken—Sättravallen—

Briteborg—Banketorp—Sjötomta—Hedingstorp—Markustorp—Bjärka-Säby—Sturefors. Linjen Sturefors—Grönlund med i huvudsak följande sträckning: Sturefors—Sundet—Andebäck—Kärr—Risnäs—Norrberga—löspostutdelning inom Sturefors villaområde—Vreta gård—Hovetorp—Göttorp—Bjärka-Säby—Kvarntorp—Cedersberg—Skog—Karsnäs—Styvinge—Grönlund—Sturefors.

Båda lantbrevbärarna påbörjar postutdelningen kl 8.15 och beräknas vara åter i Sturefors omkring kl 13. Från samma tid kommer poststationen i Bjärka-Säby att dras in. Postadressen för de hushåll, som f n har Bjärka-Säby som adress, ändras till 590 54 Sturefors.

1902-05-11--
Namn Linköping 12 1972-10-01--1982-08-12
Namn Linköping 11 Hjulbro 1982-10-04--

Hjulbro

Landeryds socken var en av de relativt många som inte fick någon egen poststation i samband med att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen. För Landeryds del var det kanske också naturligt på grund av närheten till Linköping. När socknarna skulle utse s k kommunombud i samband med planering för lantbrevbäring några år senare, fick man emellertid en fast punkt för postärenden genom att vice pastorn A Tollén utsågs till kommunombud enligt den sammanställning som landskansliet sände till poststyrelsen den 10 oktober 1878.

Med tillkomsten av Östra Centralbanan blev förhållandena helt annorlunda för Landeryds socken. Den 101 km långa normalspåriga sträckan mellan Linköping och Vimmerby öppnades för allmän trafik den 11 maj 1902. Samtidigt öppnades poststationer i bl a järnvägsstationerna vid Tannefors, Hjulbro och Sturefors. Enligt överenskommelse med järnvägsbolaget blev järnvägspersonalen ansvarig för posttjänsten. I Hjulbro svarade sålunda följande personer för samhällets postservice: Thure Teodor Thollin (1902-1906), Nils Alexander Carl Hagström (1906-1910), Sven Adolf Carlberg (1910-1931), Axel Gunnar Ståhl (1931-1938), Knut Leon Emanuel Pettersson (1938-1950), Johan Edvin Jönsson (1950-1960), Karl Ragnar Cederlöf (1961-1964), Gösta Evert Andersson (1964-1972), och Vitalis Larsson (1972-1979).

1970-talets generella omorganisation satte också sina spår i Hjulbro, vars poststation redan från oktober 1972 kallades Linköping 12 och organiserades som ett s k lokalpostkontor från maj 1979. Då trädde Barbro A-M Kindgren till som föreståndare. Dess status av postkontor försvann från den 23 augusti 1982 genom indragning. Verksamheten överflyttades såsom en "förlängd disk" till huvudpostkontoret i Linköping med den formella beteckningen "kassaexpeditionen Linköping 11 - Hjulbro". Därmed försvann också beteckningen Linköping 12. I de nya lokalerna har det närmaste ansvaret för postservicen vid Linköping 11 i Ekholmens centrum övergått till postmästare Anita Stenmark-Lindberg.

Omorganisationen i Hjulbro sågs med oro av befolkningen och redan vid förberedelserna till namnändringen började rykten om nedläggning. I realiteten blev det inte någon nedläggning men väl en flyttning till den del av Hjulbro, där underlaget var så mycket större.

Sturefors

1902-05-11--

Den i Vists socken år 1880 indragna poststationen kan sägas ha fått en sentida efterträdare genom att en förenad post- och järnvägsstation med namnet Sturefors öppnades i närheten av kyrkan, när järnvägen öppnades för allmän trafik den 11 maj 1902. Därmed hade socknens norra del fått kompensation för bortfallet. Den södra delen var kompenserad genom tillkomsten på det nya seklets första dag av poststationen Bjerka-Säby, varom berättas på sid 11-15. Ännu mera tillgodosedd skulle socknen bli genom att en poststation också öppnades i Hovetorp efter kort tid.

I Sturefors blev järnvägspersonalen ansvarig för postservicen under 58 år, dvs fram till nio år innan poststationens flyttades från järnvägsstationen till Husbyvägen 17. Följande järnvägsmän ansvarade för posten under den perioden: Ragnar Nils Emanuel Nathorst af Ekenstam (1902-1906), August Ahlberg (1906-1919), Karl Axel Wassberg (1919-1927), Carl Gustaf Larsson (1927-1932), Gustaf Henrik Sekander (1932-1937), Oskar Vilhelm Rundblom (1937-1938), Jakob Valdor Jakobsson (1938-1939), Hugo Emanuel Johansson (1939-1940), Johan Emanuel Karlsson (1940-1949), Karl Albert Emanuel Ekström (1949-1960) och Carl Erik Malmberg (1960).

Med direktanställning i postverket tog Margareta Palmeberg över 1960 och kort tid efter flyttning av poststationen till Husbyvägen den 10 december 1969 blev Marianne Österberg poststationsföreståndare. Hon fick sedan på grund av interna omorganisationer även använda sig av titlarna stationsmästare, lokalpostmästare och postmästare. Hon fick också år 1978 uppleva postanstaltens flyttning från Husbyvägen till Näckrosvägen 148. Mellan september 1987 och februari 1988 uppehölls befattningen på vakans men tillsattes därefter av postmästare Barbro Rosell. Projekt "Nät 92" ledde emellertid till att det enligt postens bedömning mindre lönsamma postkontoret organiserades som "post-i-butik" med ICA som entreprenör.

Tannefors

Visserligen är detta häfte begränsat till Hanekinds härad och behandlar inte städernas postanstalter. Tannefors får emellertid utgöra ett undantag. Orten hörde till S:t Lars socken som blev inkorporerad med Linköpings stad 1911, d v s ungefär nio år efter att den hade fått sin poststation. Jag anser det således lämpligt att ägna några rader åt Tannefors. Det var i samband med att järnvägen till Vimmerby togs i bruk för allmän trafik den 11 maj 1902, som poststationen öppnades. Trafiken utvecklades snabbt och redan 1919 måste post och järnväg skiljas åt. Till dess hade ansvaret för postservice vilat på Carl Wiktor Sjöstrand (1902-1903) och Carl Fredrik Fernström (1903-1919).

Vid skilsmässan mellan post och järnväg 1919 flyttades poststationen till Bryggerigården, där förre folkskolläraren John Ruthström blev poststationsföreståndare. Han följdes av Erik Gustav Granfelt (1920-1923).

Julia Maria Clarin, som tog över 1923 fick vara med om att poststationen höjdes till postexpedition den 1 oktober 1935. Fem år senare flyttades postexpeditionen till Nya Tanneforsvägen 72. Ännu en flyttning gjordes under hennes chefsperiod, nämligen till Nya Tanneforsvägen 45 år 1958. Hon hade dessförinnan fått uppleva postexpeditionens namnändring till Linköping 6 från 1956 års ingång. Namnändringen hade förts på tal långt tidigare, nämligen 1924 då postdirektionen föreslog ändring till Linköping 2. Det hela strandade den gången på postmästarens kraftfulla avstyrkande.

Efter Julia Maria Clarins pensionering har följande personer varit ordinarie innehavare av chefstjänsten på Linköping 6: Bror Johan Åke Salomonsson (1959-1963), Hans Henning Gabriel Petri (1963-1971), Gun Lilian Jonsson (1972-1975), Kerstin Dufvander-Karlsson (1975-1981), Ingrid Lindeblad (1982-1989) och därefter Kerstin Selin. I postens nya kostym med divisionalisering och bolagsbildning m m har det yttersta ansvaret för posttjänsten i Tannefors överfört till postmästare Anita Stenmark-Lindberg.

För tidningen Östgöten berättade år 1951 Herman Pettersson, som då arbetade vid Textilfabriken i Tannefors, hur han upplevde sitt delarbete som postförare:

Lindeberg vid Kungsgatan. Senare flyttades postkontoret till ett hus i hörnet Kungs- och Repslagaregatorna. Sedan väskan tömts fick jag den ankommande posten och begav mig därefter på hemväg.

På återvägen besökte jag S:t Lars prästgård som då var belägen där nuvarande posthuset ligger. All post som var adresserad till S:t Lars församling fick jag lämna i prästgården och där kunde församlingsborna hämta sina brev då de var i staden. Posten fanns att hämta i en låda

som var placerad i ett fönster prästgårdens förstuga. På söndagarna togs lådan med kvarvarande post med till kyrkan där den ställdes på en bänk i vapenhuset, där kyrkobesökarna hade att hämta åt sig och sina grannar.

Min uppgift var att sortera innehållet i denna låda och de brev som vad adresserade till Tannefors tog jag med och överlämnade dem till adressaten. För detta besvär fick jag tillgodoräkna mig en befodringsavgift av tre öre per försändelse.

”Mitt arbete bestod i att varje morgon på kontoret hämta dagens avgående post samt frakta denna till postkontoret i Linköping. Det var en stor väska med läs och denna fick jag sedan avlämna på posten, som då var belägen i Hotell

Hofvetorp

Något senare än de övriga platserna utmed järnvägen mellan Linköping och Vimmerby fick anhaltstationen i Hovetorp en poststation den 1 juni 1902. Under dess förhållandevis korta existensperiod ansvarade följande järnvägsanställd personal för postservicen där: Carl Fredrik Fernström (1902-1904), August Ahlberg (1904-1906), Karl Axel Wassberg (1906-1912), Anna Lovisa Karlsson (1912), Hulda Maria Johansson (1912-1920) och Alfhild Sigrid Elisabet Olsson (februari-mars 1920). Poststationen drogs in med mars månads utgång 1920 (diarienummer 1 b 1920:515).

Indragningen berodde på järnvägens önskemål att skilja postgöromålen från järnvägen. Det fanns inte någon lämplig lokal i närheten eller någon lämplig person som ville åta sig att sköta en poststation. Postdirektionen undersökte emellertid möjligheterna att ersätta poststationen med lantbrevbäring söderut från Sturefors, men det visade sig att underlaget var alltför ringa. De förhållandevis få kunderna hade möjlighet att ansluta sig till dem som utnyttjade lösväskorna till handlanden i Hamralund resp Venstorps gård. Kunderna längre söderut kunde övergå till att anlita poststationen i Bjärka-Säby. Postdirektionen avslutade sin motivering till indragning av poststationen utan någon ersättningsanordning med följande ord:

"Av det anförda framgår det, att Hofvetorp och trakten däromkring icke torde bliva i behov av särskild postanordning efter denna månads utgång samt att poststationen på platsen utan någon verklig olägenhet kan indragas den 1 nästa april, då poststationen kommer att skiljas från järnvägsstationen i Hofvetorp". Poststyrelsen biföll postdirektionens hemställan om poststationens indragning, som framgår av nedanstående beslutskopia.

KUNGL. GENERALPOSTSTYRELSEN.
FÖRSTA BYRÅN,
TRAFIKAVDELNINGEN

Dnr I b) 515.

1920 den 26 mars föredr. i Kungl. Generalpoststyrelsen av byråchefen å första byrån och bifölls postdirektörens i Östra distriktet förevarande framställning.

Remitteras till bemälda postdirektör för kännedom och vidare åtgärd, jämväl för vederbörande järnvägsförvaltnings underrättande.

I cirk. 18.7.1902
Annot. 13.10.1902
Delg. nr I 1902
Notiser Fr.
Å karta. 18

På befallning,
[Signature]

Banketorp

Den 19 km långa järnvägen mellan Åtvidaberg och Bjärka-Säby öppnades för allmän trafik den 21 januari 1906. Samma dag inrättades en poststation i de mellanliggande järnvägsstationerna Banketorp och Mormorsgruvan. Den sistnämnda är berörd i häftet "Posthistoria från Bankekinds härad" (posthistorisk skriftserie 228). Däremot fick hållplatsen i Markustorp inte någon poststation.

I Banketorp antogs Gustaf Albert Bordin till föreståndare för poststationen men redan från 1907 års ingång övertogs posttjänsten formellt av banvakten Knut Albin Lind. I verkligheten var det hushållsföreståndarinnan Anna Karolina Andersson som fullgjorde postarbetet.

De båda sista föreståndarna för den förenade post- och järnvägsstationen i Banketorp blev Agda Erika Borg (1933-1938) och Gerda Viktoria Johansson (1938-1939). Poststationen drogs in med juni månads utgång 1939 (diarienummer 1 b 1289/39). Ersättningen blev lösväskbefordran från Bjärka-Säby och en postvårdare i Banketorp.

Banketorp fanns med bland de 23 poststationer med obetydlig uppbörd, vilka fördes på tal för indragning redan 1932 eller för utbyte mot annan anordning, t ex stationär lantbrevbäring.

Därom skrev pressen bl a vad som återges urklippet nedan.

Massindragning av poststationer ej påtänkt.

STOCKHOLM, söndag. (Press.) Inom generalpoststyrelsen överväger man f. n. en rationaliseringsfråga, som vållat en hel del oro både bland allmänheten och hos de postfunktionärer, som komma att beröras av de ifrågasatta indragningarna. Det gäller de "småsmå" poststationernas vara eller icke vara. Man har infortrat yttranden från postdirektörerna, huruvida någon eller några av de poststationer, som ha en årlig uppbörd av högst 500 kr., anses böra bibehållas, indragas eller utbytas mot stationära lantbrevbäringar. Över hundratalet postanstalter i landet komma under det fatala 500-kronorsstrecket, men därmed är ingalunda sagt, att alla eller ens huvudparten av dem skola försvinna.

Pressreportage har hört sig för i generalpoststyrelsen om frågans läge. På vederbörligt håll inom styrelsen synes man närmast vara böjd att betrakta det som en liten indiscretion av trafik-tjänstemännens fackorgan att ge offentlighet åt denna utredning, synnerligast som densamma är så långt

ifrån slutförd, att man blott fått in ett par tre yttranden. Först om några månader väntas utredningsresultatet vara klart. Postdirektionerna torde emellertid inte vara så värst pigga på indragning av de postanstalter det här gäller, och då även vederbörande korrespondenter gärna vilja behålla dem, är det all anledning förmoda, att styrelsen kommer att gå mycket varsam fram vid den ifrågasatt rationaliseringen. Sannolikt blir det blott några få av de "småsmå", d. v. s. de allra obetydligaste i ekonomiskt avseende, som försvinna. Dessutom innebär det långt ifrån alltid en försämring av postförhållandena, om en liten poststation indrages, framhåller man. Om man nödgas tillgripa en sådan åtgärd, ordnar man givetvis med kompensation i en eller annan form, t. ex. stationär lantbrevbäring, lösväskbefordran o. s. v.

De poststationer i Östra distriktet, som ha högst 500 kr. i årlig uppbörd, äro följande: Halleby, Sproge, Basthult, Ekeryd, Lillie, Bosebo, Högsten, Ödhult, Spångenäs, Tista gård, Flaten, Fröskelås, Stortorp, Väderum, Venzelholm, Vackerslätt, Skurugata, Blädda, Hädinge, Almnäs, Harsjön, Banketorp och Slättfall.